

“Təsdiq edilmişdir”

Azərbaycan Respublikası
Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura
Komitəsinin Kollegiyası

Qərar № _____

“ _____ ” _____ 2013-cü il
Sədr _____ A. Ələsgərov

İNZİBATI VƏ MƏİŞƏT BİNALARI. LAYİHƏLƏNDİRMƏ NORMALARI

1. Tətbiq sahəsi

1.1. Bu normalar hündürlüyü 55 m-dək olan inzibati və məişət binalarının (bundan sonra - binalar) layihələndirilməsinə şamil edilir. Bu normalar yeni tikilən, genişləndirilən, yenidən qurulan (rekonstruksiya edilən) və texniki cəhətdən yeniləşdirilən müxtəlif mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formalı istehsalat müəssisələrinə aiddir.

1.2. Bu normalar, bu sənəddə göstərilən ayrı-ayrı tələblər istisna olmaqla, inventar sayılan modul tipli, tez bir zamanda quraşdırılan binalara (bundan sonra - mobil binalar), həmçinin ictimai binaların və qurğuların layihələndirilməsinə şamil edilmir.

2. Normativ istinadlar

Bu normalarda aşağıda göstərilən normativ sənədlərə istinad edilmişdir:

- «Məişətdə, nəqliyyatda və ictimai yerlərdə əlillər üçün münasib həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması məqsədilə əlillərin reabilitasiyası üzrə texniki vasitələrdən və memarlıq-planlaşdırma həllərindən istifadə olunması üzrə Metodiki göstərişlər»
(Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsinin 25.07.2001-ci il tarixli 92№li əmri ilə təsdiq edilmişdir);
 - «Bina və qurğuların layihələndirilməsində əlillər üçün zəruri olan həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması üzrə Müvəqqəti Təlimat»
(Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsinin 14.03.2002-ci il tarixli 42№li əmri ilə təsdiq edilmişdir);
 - «Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərə dair qaydalar»
(Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 07.04.2009-cu il tarixli 37№li əmri ilə təsdiq edilmişdir);
 - **«Tikinti obyektinin sahəsinin və həcmnin hesablanması qaydaları»**
(Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin Kollegiyasının 04.12.2012-ci il tarixli 7№li qərarı ilə təsdiq edilmişdir);
- MCH 2.02-01-97 «Пожарная безопасность зданий и сооружений»;
- MCH 2.04-05-95 «Естественное и искусственное освещение»;
- MCH 3.02-01-2002 «Производственные здания»;
- MCH 3.02-03-2002 «Здания и помещения для учреждений и организаций»;
- СНиП 2.04.01-85* «Внутренний водопровод и канализация зданий»;
- СНиП 2.04.05-91* «Отопление, вентиляция и кондиционирование»;
- СНиП 2.04.09-84 «Пожарная автоматика зданий и сооружений»;

СНиП 2.08.02-89*	«Общественные здания и сооружения»;
СНиП 3.05.06-85	«Электротехнические устройства»;
ВСН 59-88	«Электрооборудование жилых и общественных зданий. Нормы проектирования»;
ВСН 60-89	«Устройства связи, сигнализации и диспетчеризации инженерного оборудования жилых и общественных зданий. Нормы проектирования»;
ВСН 62-91*	«Проектирование среды жизнедеятельности с учетом потребностей инвалидов и маломобильных групп населения»;
ГОСТ 12.1.007-76*	«Вредные вещества. Классификация и общие требования безопасности»;
ГОСТ 12.4.026-76*	«Цвета сигнальные и знаки безопасности»;
ГОСТ 17.4.1.02-83	«Охрана природы. Почвы. Классификация химических веществ для контроля загрязнения»;
ГОСТ 5746-83	«Лифты электрические пассажирские. Основные параметры и размеры»;
ГОСТ 8823-85	«Лифты электрические грузовые. Основные параметры и размеры»;
ГОСТ 14202-69	«Трубопроводы промышленных предприятий. Опознавательная окраска, предупреждающие знаки и маркировочные щитки»;
ГОСТ 22011-90Е	«Лифты пассажирские и грузовые. Технические условия»;
-	ПУЭ «Правила устройства электроустановок» (6-е издание).

3. Ümumi müddəalar

3.1. Müəssisələrin genişləndirməsi, yenidən qurulması və texniki cəhətdən yeniləşməsi ilə əlaqədar binaların layihələndirilməsi zamanı binaların tipinin seçilməsində, onların həndəsi parametrlərinin (mərtəbəliyinin, mərtəbələrin hündürlüyünün, sütun və ya yükdaşıyan divarların addımlarının modul ölçülərinin) təyin edilməsində bu normalardan kənara çıxmalara yol verilir.

3.2. Otaqların sahələrinin bu normalarla təyin edilmiş ölçülərdən kənara çıxmalarına yol verilir:
10 %-dək - normalaşdırılan sahəsi 12 m² və daha çox olan otaqlar üçün;
15 %-dək - normalaşdırılan sahəsi 12 m²-dən az olan otaqlar üçün.

3.3. Binanın ümumi sahəsini xarici divarlarının daxili səthləri hüdudlarında, xarici tamburların, pilləkən meydançalarının və digər binalara keçidləri də daxil etməklə ölçülən bütün mərtəbələrinin sahələrinin cəmi kimi, həmçinin СНиП 2.08.02-in və qüvvədə olan digər normativ sənədlərin tələbləri nəzərə alınmaqla müəyyən edilməlidir.

3.4. Binalarda aşağıdakı mühəndis avadanlığı növləri üçün sahələr və qurğular nəzərdə tutulmalıdır:

a) СНиП 2.04.05-in tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilən isitmə, ventilyasiya və havanın kondisiyalaşdırması;

b) СНиП 2.04.01 və bu normaların tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilən daxili su kəməri və kanalizasiya;

c) МСН 2.04-05, ПУЭ, ВСН 59, ВСН 60 və qüvvədə olan digər normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilən elektrik təchizatı, elektrik güc avadanlığı, elektrik işıqlandırılması, avtomatik yanğın siqnalizasiyası və yanğın haqqında xəbərdar etmə sistemləri, zəif cərəyanlı telefon şəbəkəsi, radio, digər rabitə növləri, həmçinin saat şəbəkəsi və s.;

ç) ГОСТ 5746, ГОСТ 22011 və bu normalara uyğun olaraq nəzərdə tutulan elektrik sərnişin liftləri;

d) bu normaların 4.12 bəndinə və СНП 2.08.02-in tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulan zibilyığma kameraları olan şaquli zibilötürücü borular.

4. Həcm-planlaşdırma və konstruktiv həllər

4.1. İnzibati və məişət binalarının həcm-planlaşdırma və konstruktiv həlləri MCH 2.02-01-in tələblərini təmin etməlidir.

Memarlıq həllərini tikinti rayonunun şəhərsalma və iqlim şəraitini, həmçinin ətrafdakı tikililərin xarakterini nəzərə almaqla qəbul etmək lazımdır. İnteryerlərin rəng tərtibatı ГОСТ 14202 və ГОСТ 12.4.026-nın tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

Əlillərin və qocalığa görə təqaüdə çıxmış şəxslərin əməyindən istifadə edilməsi nəzərdə tutulan müəssisələrdə (sexlərdə və sahələrdə) sanitariya-məişət və xüsusi təyinatlı otaqlara, iş və istirahət rejimlərinin təşkil edilməsinə, tibbi xidmətə dair sanitariya qaydaları ilə nəzərdə tutulan tələblərə, həmçinin “Məişətdə, nəqliyyatda və ictimai yerlərdə əlillər üçün münasib həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması məqsədilə əlillərin reabilitasiyası üzrə texniki vasitələrdən və memarlıq-planlaşdırma həllərindən istifadə olunması üzrə Metodiki göstərişlər”, “Bina və qurğuların layihələndirilməsində əlillər üçün zəruri olan həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması üzrə Müvəqqəti Təlimat” və BCH 62 üzrə əlillik növündən asılı olaraq bu normaların müvafiq bəndlərindəki əlavə tələblərə də riayət olunmalıdır.

4.2. Tikinti-quraşdırma təşkilatlarının inzibati və məişət otaqlarını, bir qayda olaraq, mobil binalarda yerləşdirmək lazımdır. Bu məqsədlər üçün tikilən və sökülməsi nəzərdə tutulan obyektlərin binalarından, o cümlədən yaşayış binalarından istifadə edilməsinə yol verilir.

4.3. Otaqların döşəmədən tavana qədər hündürlüyü 2,5 m-dən az olmamalıdır, IV iqlim rayonunda isə 2,7 m-dən az olmamalıdır. Tutumu 75 nəfərdən çox olan iclas zallarının, yeməxana və inzibati otaqların hündürlüyü 3 m-dən az olmamalıdır.

Qeyd:

1. Mobil binalarda otaqların hündürlüyünün 2,4 m qəbul edilməsinə yol verilir.

2. İşçilərin daimi qaldıqları, hündürlüyü 2,4; 2,5 və 2,7 m olan otaqların sahəsini 4.3 bəndinin tələbləri ilə müqayisədə 7% artırmaq lazımdır.

4.4. Döşəmədən örtük, avadanlıq və kommunikasiyaların konstruksiya çıxıntılarının altına qədər hündürlüyünü, həmçinin dəhlizlərdə döşəmədən tavana qədər olan hündürlüyü ən azı 2,2 m qəbul etmək lazımdır.

Texniki mərtəbələrin hündürlüyü orada yerləşdiriləcək avadanlıq, mühəndis şəbəkələri və onların istismar şərtləri nəzərə alınmaqla qəbul edilməlidir; bu halda xidmət personalının keçid yerlərində xalis hündürlük 1,8 m-dən az olmamalıdır.

4.5. Binaların vestibül sahəsini bir nəfər üçün 0,2 m² hesabı ilə, lakin 18 m²-dən az olmamaqla qəbul etmək lazımdır.

4.6. Çoxmərtəbəli inzibati və məişət binalarında vestibül döşəməsinin hündürlük səviyyəsi ilə yuxarı mərtəbə döşəməsinin hündürlük səviyyəsi arasında fərq 12 m və daha çox olduqda, həmçinin ikinci mərtəbədə və daha yuxarıda kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər üçün nəzərdə tutulmuş otaqlar olduqda liftlər və digər şaquli nəqliyyat vasitələri nəzərdə tutulmalıdır.

Liftlərin sayı hesablamaya görə, lakin ikidən az olmamaqla qəbul edilməlidir; bu zaman liftlərdən birinin ГОСТ 8823 üzrə yük lifti kimi qəbul edilməsinə yol verilir. Liftlərdən birinin kabinə dərinliyi 2,1 m-dən, kabinə eni 1,1 m-dən, qapı boşluğunun eni 0,85 m-dən az olmamalıdır.

Binada, döşəmə səviyyəsinin hündürlüyü 14 m-dən çox olmayan mansarda mərtəbəsi qurulduqda və orada kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər üçün otaqlar olmadıqda liftlər nəzərdə tutulmamalıdır.

4.7. Liftlər bir cərgədə yerləşdirildikdə, lift hollunun eni lift kabinələrinin ən kiçik dərinliyinin 1,3 misindən az olmamalıdır, iki cərgəli yerləşdirildikdə isə lift hollunun eni əks cərgədəki lift kabinələrindən birinin ən kiçik dərinliyinin ən azı iki misli qədər olmalıdır. Kabinə dərinliyi 2,1 m və daha çox olan liftlərin qarşısındakı hollun eni 2,5 m-dən az olmamalıdır.

4.8. Binalarda təmizlik işləri üçün istifadə edilən inventarın saxlanması, təmizlənməsi və qurudulması üçün isti və soyuq su təchizatı sistemləri ilə təchiz edilmiş və bir qayda olaraq, ayaqyolu ilə yanaşı otaqlar nəzərdə tutulmalıdır. Bu otaqların sahələri mərtəbənin hər 100 m² sahəsi üçün 0,8 m² hesabı ilə, lakin 4 m²-dən az olmamaqla qəbul edilməlidir. Mərtəbə sahəsi 400 m²-dən az olduqda iki yanaşı mərtəbə üçün bir otaq nəzərdə tutulmalıdır.

4.9. İsidilən istehsalat binaları ilə ayrıca yerləşən məişət binaları arasındakı əlaqələr isidilən keçidlər vasitəsi ilə nəzərdə tutulmalıdır. IV iqlim rayonunda yerləşdirilən binalardan, həmçinin iqlim rayonundan asılı olmayaraq növbədə işçilərinin sayı 30 nəfərdən çox olmayan isidilən istehsalat binalarından isidilən keçidlər nəzərdə tutulmur. Bu zaman istehsalat binalarında isti üst geyimlərini saxlamaq üçün asılıqlarla təchiz edilmiş otaqlar nəzərdə tutulmalıdır.

4.10. İnzibati və məişət otaqları və sahələri CO konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfinə aid I, II və III odadavamlılıq dərəcəli, bütün yanğın təhlükəsi siniflərinə aid IV odadavamlılıq dərəcəli istehsalat binalarına bitişik tikililərdə* və binaların daxilində yerləşdirilmiş tikililərdə** yerləşdirilə bilər.

Binaların daxilində yerləşdirilmiş tikililərin hündürlüyünü (döşəmədən tavanadək) 2,4 m-dən az olmayaraq qəbul etmək lazımdır. İnzibati və məişət otaqları B, Γ və Д kateqoriyalı istehsalat binalarının daxilində yerləşdirilə bilər.

Qeyd:

**Binaya bitişik tikili - istehsalat binalarından və sahələrindən yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılan, inzibati və məişət otaqlarının və sahələrinin yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş bina hissəsidir.*

***Binanın daxilində yerləşdirilmiş tikili - istehsalat binasının daxilində yerləşən yanğın əleyhinə arakəsmələrlə ayrılan, inzibati və məişət otaqlarının və sahələrinin yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulmuş bina hissəsidir.*

4.11. İstehsalat binalarının daxilində yerləşdirilmiş tikililərdə istehsal şəraitinə görə iş yerlərinin yaxınlığında yerləşdirilməli olan ayaqyolular, istirahət, isinmə və ya sərinlənmə, qadınların şəxsi gigiyenası, əl vannaları, içməli su təchizatı qurğuları, əlüzyuyanlar, yarımduşlar, ustalar və digər heyət üçün otaqlar, partlayış-yanğın və yanğın təhlükəsinə görə B1-B4, Γ və Д kateqoriyalı tikililərdə isə həmçinin siqaret çəkmə otaqları nəzərdə tutulmalıdır.

IV odadavamlılıq dərəcəli C2 və C3 konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfinə aid binaların antresollarında və meydançalarında tikililərin (ayaqyolular, qadınların şəxsi gigiyenası, əl vannaları, içməli su təchizatı qurğuları, əlüzyuyanlar və yarımduşlar istisna olmaqla) yerləşdirilməsinə yol verilmir.

Bina daxilində bu tikililəri, bir qayda olaraq, yüngül, o cümlədən yığılıb-sökülən konstruksiyalardan quraşdırmaq və bir birindən aralı yerləşdirmək lazımdır.

4.12. İşçilərin sayı 300 nəfər və daha çox olan çoxmərtəbəli inzibati və məişət binalarında, həmçinin sahəsi 3000 m² və daha çox olan çoxmərtəbəli məişət binalarında zibilyıgma kameraları olan şaquli zibilötürücü borular nəzərdə tutula bilər.

Zibilötürücünün gövdəsinin qoruyucu konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi EI 30-dan az olmamalıdır. Zibilötürücünün gövdəsi havakeçirməməli və tikinti konstruksiyalarından səs izolyasiyalı olmalı və insanların daimi olduqları otaqlara bitişik olmamalıdır.

Zibilyıgma kamerası zibilötürücü borunun altında yerləşdirilməli və 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmələrlə ayırılmalıdır. Su şəbəkəsinin xəttində zibilyıgma kamerasında sprinklerli sulayanlar quraşdırılmalıdır. Zibilyıgma kamerasından çıxış bilavasitə bayıra olmalıdır. Çıxışın üstündə yanmayan materiallardan hazırlanan günlük nəzərdə tutulmalıdır.

4.13. Sanitar-məişət və inzibati otaqlardan təxliyə edilənlərin sayı növbədə işləyənlərin sayına müvafiq olmalıdır; yeməxana, iclas və müşavirə zallarından – zallardakı yerlərin sayından 25% artıq olmalıdır.

4.14. Təxliyə yollarının keçidlərinin, dəhlizlərinin və digər üfqi sahələrinin eni təxliyə edilənlərin sıxlığı nəzərə alınmaqla 1 m²-ə 5 nəfərdən artıq olmamaqla qəbul edilməlidir, bu zaman otaqda keçidin eni 1 m-dən, dəhlizin və ya digər binaya keçidin eni isə 1,4 m-dən az olmamaqla qəbul

edilməlidir, işçilərin arasında kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər olduğu zaman isə müvafiq olaraq 1,2 m və 1,8 m-dən az olmayaraq qəbul edilməlidir.

Otaqlardan və dəhlizlərdən pilləkən qəfəsinə olan təxliyə çıxışının eni, bu çıxışdan təxliyə ediləcək insanların sayından asılı olaraq, çıxışın (qapının) eninin 1 m-nə hesabı ilə (lakin 0,8 m-dən az olmayaraq) cədvəl 1 üzrə müəyyən edilir.

Cədvəl 1

Binanın odadavamlılıq dərəcəsi	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi	Çıxışın eninin 1 m-nə təxliyə edilənlərin maksimal sayı (nəfərlə)
I, II	C0	165
II III, IV	C1 C0, C1	115
III, IV V	C2, C3 normalaşdırılmış	80

4.15. Pilləkən marşlarının eni, 1 m-dən az olmamaq şərtilə, ən çox adam olan mərtəbədə pilləkən qəfəsinə olan çıxışın enindən az olmamalıdır.

İşləyənlər arasında dayaq-hərəkət aparatının pozuntusu olan əlillər olduğu halda, otaqlardan və dəhlizlərdən pilləkən qəfəsinə olan təxliyə çıxışının eni 0,9 m-dən, pilləkən marşlarının eni isə 1,2 m-dən az olmamalıdır.

4.16. Pilləkən qəfəsləri arasında və ya xarici (bayır) çıxışlar arasında yerləşən ən uzaq otağın (ayaqyolulardan, əlüzyuyulan otaqlardan, duş otaqlarından, siqaret çəkilən otaqlardan başqa) qapısından dəhliz üzrə pilləkən qəfəsinə və ya bayıra qədər olan məsafə MCH 3.02-03-in 6.1-ci cədvəlində göstəriləndən artıq olmamalıdır.

Təxliyə pilləkən qəfəsləri arasındakı məsafələr yol veriləndən çox olduqda, binanın daxilində yerləşdirilmiş tikililərdə H2 və ya H3 tipli tüstülənməyən pilləkən qəfəsləri nəzərdə tutulmalıdır. Bu zaman göstərilən pilləkən qəfəslərindən I-III odadavamlılıq dərəcəli partlayış-yanğın və yanğın təhlükəsinə görə Г və Д kateqoriyalı istehsalat sahələrinə təxliyə çıxışlarının nəzərdə tutulmasına yol verilir.

4.17. İstehsalat binaların daxilində antresollarda yerləşdirilmiş tikililərdən istehsalat sahələrinə açıq pilləkənlər üzrə çıxışlar nəzərdə tutulmalıdır.

Binaların daxilində yerləşdirilmiş tikililərin çıxışlarından bayıra çıxışlara qədər olan məsafəni MCH 3.02-01-in 1-ci və 2-ci cədvəllərinə uyğun olaraq qəbul etmək lazımdır.

4.18. Bütün odadavamlılıq dərəcəli binalarda pilləkən qəfəslərinin daxili divarlarında şüşəli qapıların və onların üstündə xəfənglərin qoyulmasına yol verilir; bu zaman dörd mərtəbədə hündür binalarda şüşələnmə armaturlanmış şüşədən nəzərdə tutulmalıdır.

4.19. 75 nəfərdən çox yeri olan zalların divarlarının, arakəsmə və tavanlarının işlənməsi və üzlənməsi (V odadavamlılıq dərəcəsi olan binalardakı zallardan başqa) yanmayan və yanma qrupu Г2-dən az olmayan materiallardan nəzərdə tutulmalıdır.

4.20. Mərtəbələrinin sayı dördədən çox olan ayrıca yerləşən binalarda və binalara bitişik tikililərdə, mərtəbələrin sayından asılı olmayaraq binaların daxilində yerləşdirilmiş tikililərdə, bütün otaqlarda (yaş prosesləri olanlardan başqa) СНиП 2.04.09-in tələblərinə uyğun olan avtomatik yanğın siqnalizasiyası nəzərdə tutulmalıdır.

5. Məişət binaları

5.1. Müəssisələrin məişət binaları işçilərə sosial xidmətlərin göstərilməsini nəzərdə tutan sanitariya-məişət, tibb, ictimai iaşə, ticarət, mədəni-məişət xidməti otaqlarının yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulur.

Müəssisənin təsdiq edilmiş sosial-iqtisadi inkişaf planlarına və əlillər üçün iş yerləri kvotasına müvafiq olaraq, bu normalarda göstərilməyən otaqların və ya sosial təyinatlı obyektlərin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

5.2. Layihənin texnoloji hissəsində məişət otaqlarının və qurğularının hesablanması üçün işçilərin siyahı üzrə sayı təyin edilməlidir: ən çox işçi olan növbədə, həmçinin növbənin başlanması və qurtarması fərqi 1 saat və daha çox olduqda ən çox işçi olan növbə hissəsində; bu halda işçilərin sayına istehsalat təlimini keçən praktikantların sayı da daxil edilməlidir.

Mobil binalar üçün növbədəki işçilərin sayının, siyahı sayının 70%-nə bərabər, o cümlədən 30%-i qadın olmaqla qəbul edilməsinə yol verilir.

5.3. Məişət otaqlarının hündəsi parametrləri, oxları arasındakı minimal məsafələr və avadanlıq cərgələri arasında olan keçidlərin eni cədvəl 2 üzrə qəbul edilməlidir.

Sanitar-məişət otaqları

5.4. Sanitar-məişət otaqları və sahələri tərkibinə qarderob otaqları, duş otaqları, əlüzyuyulma otaqları, ayaqyolular, siqaret çəkilən otaqlar, yarımduşlar, içməli su təchizatı qurğuları, isinmə və ya sərinlənmə, xüsusi geyimlərin işlənməsi, saxlanması və verilməsi, saçların qurudulması (fenlərin) sahələri daxildir.*

*Göstərilənlərə əlavə olaraq sahə normativlərinin tələblərinə müvafiq digər sanitar-məişət otaqları və avadanlıqları nəzərə alınmalıdır.

Cədvəl 2

Adı	Göstərici, m
Planda ölçüləri	
Kabinələr:	
- bağlı duş kabinələri	1,8 × 0,9 (1,8 × 1,8)
- açıq və iki tərəfi açıq keçidli duş otaqları, yarımduş kabinələri	0,9 × 0,9 (1,2 × 0,9)
- qadınların şəxsi gigiyenası kabinələri	1,8 × 1,2 (1,8 × 2,6)
- ayaqyolular	1,2 × 0,8 (1,8 × 1,65)
Qarderob otaqlarında skamyalar	0,3 × 0,8 (0,6 × 0,8)
İçməli su təchizatı qurğusu	0,5 × 0,7
Bayır, ev və xüsusi geyim və ayaqqabı üçün qarderob otaqlarının şkafları*	0,25 × 0,5
o cümlədən əlillər üçün	0,4 × 0,5
Hündürlük ölçüləri	
Ayırıcı arakəsmələr:	
- arakəsmənin yuxarisinadək	1,8
- döşəmədən arakəsmənin aşağısinadək	0,2
Paltarları saxlamaq üçün şkaflar	1,65
Sanitar cihazların oxlarının arasındakı məsafə	
Tək əlüzyuyanlar	0,65
Əl və ayaq vannaları, pissuarlar	0,7
Cərgələr arasındakı keçidlərin eni	
Bağlı duş kabinələri, qruplaşdırılmış əlüzyuyanlar	1,2 (1,8)
Açıq duş və ayaqyolu kabinələri, pissuarlar	1,5 (1,8)
Tək əlüzyuyanlar	1,8
Əl və ayaq vannalar, qadınların şəxsi gigiyenası və fotari kabinələri	2
Cərgədə bölmələrin sayının aşağıdakı qiymətlərində paltarları saxlamaq üçün qarderob otaqlarının şkafları:	
- 18-ə qədər	1,4 / 1 ** (2,4/1,8)

-18-dən 36-ya qədər	2 /1,4 ** (2,4/1,8)
<p>*Xüsusi geyimlərin adi tərkibi (xələtlər, önlüklər, yüngül kombinezonlar) üçün planda ölçüləri 0,25×0,5 m, xüsusi geyimlərin genişləndirilmiş tərkibi (adi tərkib və əlavə olaraq alt paltar, fərdi mühafizə vasitələri) üçün 0,33×0,5 m, böyük ölçülü xüsusi geyimlər (genişləndirilmiş tərkib və əlavə olaraq yarımkürklər, keçə çəkmələr, xüsusi kombinezonlar) üçün 0,4×0,5 m olan şkaflar nəzərdə tutulmalıdır.</p> <p>** Məxrəcdə skamyalar olmayan şkafların cərgələri arasındakı keçidlərin eni verilmişdir.</p> <p><i>Qeyd:</i></p> <p>1. Divarın və avadanlıq olan cərgələr arasındakı keçidlərin eni 40 % azaldılmalıdır, cərgədə avadanlıq vahidlərinin sayı altıdan çox olduqda isə 25 % artırılmalıdır.</p> <p>2. Paltar üçün şkafların arasında dalan keçidləri olduqda cərgədəki bölmələrin sayı 35% azaldılmalıdır.</p> <p>3. Mötərizələrdə dayaq-hərəkət aparatı işinin pozuntusu olan əlillər üçün göstəricilər verilmişdir.</p>	

5.5. Bilavasitə istehsalatda çalışan işçilər üçün sanitar-məişət otaqları cədvəl 3-ə əsasən istehsalat proseslərinin qrupları nəzərə alınmaqla layihələndirilməlidir.

İstehsalat proseslərinin qruplarına aid peşələrin siyahısı Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Səhiyyə Nazirliyi və Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası ilə razılaşdırılaraq müvafiq nazirliklər və idarələr tərəfindən təsdiq edilir.

Cədvəl 3

İstehsalat prosesləri qrupu	İstehsalat proseslərinin sanitariya xarakteristikası	Adamların hesabi sayı		Qarderob otaqlarının tipi, 1 nəfər üçün şkaflar bölmələrinin sayı	Xüsusi məişət otaqları və qurğuları
		bir duşa	bir krana		
1	3 və 4-cü təhlükəlilik sinfinə aid maddələrlə çirklənmə yaradan proseslər:				
1a	yalnız əllərdə	25	7	Ümumi, bir bölmə	-
1b	bədəndə və xüsusi geyimlərdə	15	10	Ümumi, iki bölmə	-
1c	bədəndə və xüsusi geyimlərdə (xüsusi yuyucu vasitələrlə təmizlənən)	5	20	Ayrıca, hərəsinə bir bölmə	Xüsusi geyimin kimyəvi təmizlənməsi və ya yuyulması
2	Aşkar izafi istilik və ya əlverişsiz meteoroloji şəraitdə baş verən proseslər:				
2a	aşkar izafi konvensiya istiliyi olduqda	7	20	Ümumi, iki bölmə	Sərinlənmə üçün otaqlar
2b	aşkar izafi şüa istiliyi olduqda	3	20	Ümumi, iki bölmə	Sərinlənmə üçün otaqlar
2c	xüsusi geyimin islanmasını yaradan rütubətin təsiri ilə bağlı	5	20	Ayrıca, hərəsinə bir bölmə	Xüsusi geyimin qurudulması
2ç	açıq havada görülən işlər daxil olmaqla, havanın temperaturu 10°C-yə qədər olduqda	5	20	Ayrıca, hərəsinə bir bölmə	Xüsusi geyimin qızdırılması və qurudulması
3	1-2-ci təhlükəlilik sinfinə aid çirklənmə maddələri, həmçinin davamlı qoxuya malik olan maddələr yaradan proseslər:				
3a	yalnız əllərdə	7	10	Ümumi, bir bölmə	
3b	bədəndə və xüsusi geyimlərdə	3	10	Ayrıca, hərəsinə bir bölmə	Kimyəvi təmizləmə, xüsusi geyimlərin saxlanılma yerlərinin süni ventilyasiyası; dezodorasiya
4	Məhsulun hazırlanmasında təmizliyin və ya sterilliyə riayət	Sahə normativ sənədlərin tələblərinə müvafiq olaraq			

	olunmasının xüsusi şərtlərini tələb edən proseslər	
--	--	--

Qeyd:

1. Müxtəlif istehsalat prosesləri qruplarının əlamətləri olduqda qarderob otaqlarının tipi, duşların və əlüzyuyan kranlarının sayı ən yüksək tələblər olan qrup üzrə, xüsusi məişət otaqları və qurğular isə tələblərin ümumi cəmi üzrə nəzərdə tutulmalıdır.

2. 1a qrupuna aid proseslərdə duş otaqları və şkaflar, 1b və 3a qrupuna aid proseslərdə isə şkafların skamyaları nəzərdə tutulmur.

3. Tozun və zərərli maddələrin ayrılması ilə bağlı istənilən proseslərdə qarderob otaqlarında respiratorlar (işləyənlərin siyahı sayına görə), həmçinin xüsusi geyimlərin tozsuzlaşdırılması və ya zərərsizləşdirməsi üçün otaqlar və qurğular (növbədə işləyənlərin sayına görə) nəzərdə tutulmalıdır.

4. Blok-konteynerlərdən ibarət mobil binalarda duşların hesabi sayının 60 %-ə qədər azaldılmasına yol verilir.

5. İnfeksiya təhlükəli və radioaktiv materiallarla, həmçinin dəriyə təsir etdikdə insan üçün təhlükəli olan maddələrlə işlədikdə sanitariya-məişət otaqları sahə normativ sənədlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla layihələndirilməlidir.

6. Sahə normativ sənədlərinə müvafiq olaraq paltarların açıq saxlanılmasına (o cümlədən asılqanlarda) yol verilir.

7. Zərərli maddələr FOCT 12.1.007 üzrə, maddələrin təhlükəlilik sinfi isə FOCT 17.4.1.02 üzrə qəbul edilməlidir.

8. İstehsalat proseslərinin sanitariya xarakteristikasından asılı olmayaraq dayaq-hərəkət aparatının pozuntusu olan əlillərin və korların hesabi sayı bir duş üçün 3, bir kran üçün isə 7 qəbul edilməlidir.

5.6. Qarderob otaqlarında şkafların bölmələrinin sayı və ya ev və xüsusi geyimlər üçün asılqan qarmaqlarının sayı işçilərin siyahı sayı üzrə, bayır paltarları üçün isə iki ardıcıl növbənin işçilərinin sayı üzrə qəbul edilməlidir.

5.7. Müəssisədə işçilərin siyahı sayı 50 nəfərə qədər olduqda istehsalat proseslərinin bütün qrupları üçün ümumi qarderob otaqları nəzərdə tutulmalıdır.

5.8. 1c, 2c, 2ç və 3b istehsalat proseslərinin qrupları üçün ev və xüsusi geyimlər üçün qarderob otaqları hər bir qrup üçün ayrı olmalıdır.

5.9. Mobil binaların qarderob otaqlarında işçilərin siyahı sayı 150-dən çox olmadıqda 3-cü qrupa aid istehsalat proseslərində xüsusi geyim şkaflarının yerləşdirilməsi üçün (əgər onların sayı ümumi şkafların sayının 25 %-indən artıq deyilsə) yer ayrılmasına yol verilir.

5.10. Qarderob otaqlarının nəzdində xüsusi geyim anbarları, ayaqyolular, növbətçi heyət üçün (təmizlik işlərində istifadə edilən inventarların saxlanması sahəsi olmaqla) otaqlar, ayaqqabı təmizləmə, üz qırma, saç qurutma yerləri (bayır paltarı üçün ayrı qarderob otaqlarından başqa) nəzərdə tutulmalıdır.

5.11. Növbədə işləyənlərin sayı 20 nəfərdən çox olmadıqda 1 və 2a istehsalat proseslərinin qrupları üçün xüsusi geyim anbarlarının nəzərdə tutulmamasına yol verilir.

5.12. Hər növbədən sonra xüsusi geyimin təmizlənməsi və ya zərərsizləşdirməsi aparılmalı olduğu hallarda qarderob otaqları əvəzinə xüsusi geyimlərin paylama məntəqələri nəzərdə tutulmalıdır.

5.13. Cədvəl 3-də nəzərdə tutulmuş duşların, əlüzyuyan və xüsusi məişət qurğularının sayı, növbədə və ya növbənin bir hissəsində işi eyni vaxtda qurtaran işçilərin sayına görə qəbul edilməlidir.

5.14. Duş otaqları açıq duş kabinələri ilə təchiz edilir. Duş kabinələrinin 20%-ə qədər qapalı nəzərdə tutulmalıdır.

Dayaq-hərəkət aparatının pozuntusu olan əlillər və korlar üçün qapalı duş kabinələri nəzərdə tutulmalıdır.

İkitərəfli açıq keçidi olan duş kabinələri 1c, 3b istehsalat proseslərinin qrupları üçün, həmçinin sahə normativ sənədlərinin tələbləri ilə təyin edilmiş hallarda nəzərdə tutulmalıdır.

5.15. Çoxmərtəbəli məişət, inzibati və istehsalat binalarında ayaqyolular hər mərtəbədə olmalıdır.

İki qonşu mərtəbədə işləyənlərin sayı 30 nəfər və ya daha az olduqda, ayaqyolular daha çox adam olan mərtəbədə yerləşdirilməlidir.

Üç mərtəbədə işləyənlərin sayı 10 nəfərdən az olduqda, üç mərtəbə üçün bir ayaqyolunun nəzərdə tutulmasına yol verilir.

İşçilərin arasında dayaq-hərəkət aparatının pozuntusu olan əlillər olduqda, işçilərin sayından asılı olmayaraq, ayaqyolular hər mərtəbədə yerləşdirilməlidir.

5.16. Dörd sanitariya kabinetindən çox olan ayaqyolularında bir kabinetə yaşlılar və əlillər üçün nəzərdə tutulmalıdır.

İşçilərin arasında dayaq-hərəkət pozuntusu olan əlillər olduqda əlillər üçün kabinetə, ayaqyolularında sanitariya cihazlarının sayından asılı olmayaraq nəzərdə tutulmalıdır.

5.17. Qadınlar və kişilər üçün ümumi ayaqyolu növbədə işləyənlərin sayı 15 nəfərdən çox olmadıqda nəzərdə tutulmasına yol verilir.

Gözdən əlillərin əməyindən istifadə edilməsi mümkünlüyü nəzərdə tutulan müəssisələrdə qadınlar və kişilər üçün ayaqyolular ayrı olmalıdır.

5.18. Ayaqyoluna giriş əlüzüyyulan və öz-özünə bağlanan qapısı olan tambur vasitəsi ilə nəzərdə tutulmalıdır.

İşçilərin arasında kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər olduğu halda ayaqyolularda pissuarlardan biri döşəmədən 0,4 m-dən çox olmayan hündürlükdə quraşdırılmalıdır.

5.19. İstehsalat binalarında iş yerlərindən ayaqyoluna, siqaret çəkilən, isinmə və ya sərinləmə yerlərinə, yarımduş otaqlarına, içməli su qurğularına qədər məsafə ən çoxu 75 m qəbul edilməlidir, dayaq-hərəkət aparatının pozuntusu olan əlillər və korlar üçün bu məsafə – ən çoxu 60 m olmalıdır, müəssisənin ərazisindəki iş yerlərindən isə – ən çoxu 150 m qəbul edilməlidir.

5.20. İstehsalat müəssisələrinin və ya müəssisələr qrupunun nəzdində xüsusi geyimlərin yuyulması üçün kimyəvi təmizləmə bölmələri olan camaşırxanaların nəzərdə tutulmasına yol verilir. Əsaslandırılmış hallarda şəhər camaşırxanalarında xüsusi bölmələrin (texnoloji xətlərin) quraşdırılması şərti ilə onlarda xüsusi geyimlərin təmizlənməsinə yol verilir.

Camaşırxana, kimyəvi təmizləmə, xüsusi geyimin hopdurmasının bərpası və zərərsizləşdirilməsi üçün otaqların tərkibi və sahəsi, xüsusi geyimin emalına olan sanitariya tələbləri nəzərə almaqla layihənin texnoloji hissəsində təyin edilməlidir.

5.21. Buxarlanmayan maddələrlə çirklənmiş xüsusi geyimlərin zərərsizləşdirilməsi üçün camaşırxanalarda ayrıca texnoloji xətdən istifadə edilməsinə yol verilir.

5.22. Xüsusi geyimlər üçün qarderob, duş, duş qabağı, əlüzüyyulan otaqlarının, ayaqyoluların, xüsusi geyimlərin qurudulması, tozsuzlaşdırılması və zərərsizləşdirilməsi üçün sahələrin arakəsmələri hündürlüyü 2 m olan, yuyucu vasitələrdən istifadə etməklə isti su ilə yuyulmasına imkan verən materiallardan yerinə yetirilməlidir. Bu otaqların divar və arakəsmələrinin 2 m-dən yuxarı hissələri, həmçinin tavanları suya davamlı örtüyə malik olmalıdır.

5.23. Camaşırxanaların nəzdində bir iş yerinə 9 m² hesabı ilə xüsusi geyimlərin təmiri üçün otaqlar nəzərdə tutulmalıdır. İş yerlərinin sayı, hər 1000 nəfər siyahı sayına görə ayaqqabı təmiri üçün bir iş yeri və paltar təmiri üçün iki iş yeri hesabı ilə nəzərdə tutulmalıdır.

5.24. İstehsalat müəssisələrinin nəzdində xüsusi geyimlərin və fərdi mühafizə vasitələrinin mərkəzləşdirilmiş anbarının nəzərdə tutulmasına yol verilir.

5.25. Bir nəfər və avadanlıq vahidi üçün otaqların sahəsinin normaları, sanitariya-məişət otaqlarında avadanlıq vahidi ilə xidmət edilən işçilərin hesabi sayı cədvəl 4 üzrə qəbul edilməlidir.

Tibb və sağlamlıq obyektləri

5.26. Tibb və sağlamlıq obyektlərinə aşağıdakılar daxildir: tibb məntəqələri, həkim məntəqələri, qadınların şəxsi gigiyena otaqları, buxarxanalar, sahə normaları üzrə isə inhalyasiya, fotari, əl və ayaq vannalarının otaqları, həmçinin iş vaxtı istirahət və psixoloji yüngülləşmə otaqları, fitoməntəqələr.

5.27. Layihə tapşırığı ilə poliklinikalar (ambulatoriyalar), xəstəxanalar, sanatoriya-profilaktoriyalar, təcili və təxirəsalınmaz və digər tibbi-sanitar xidmətləri, həmçinin idman-sağlamlıq binaları və qurğuları nəzərdə tutula bilər. Bu zaman onların, müəssisələrin qrupları üçün, müəssisələr yaşayış məntəqələrində yerləşdikdə isə əhaliyə xidmət göstərilməsinin təşkil edilməsini hesaba alınmaqla, çoxfunksional binalar kimi istifadə edilməsi imkanları nəzərə alınmalıdır.

5.28. Müəssisələrdə çalışan işçilərin sayından asılı olaraq və layihə tapşırığına uyğun tibb kabinetləri, tibb məntəqələri və ya həkim məntəqələri nəzərdə tutula bilər. Tibb obyektlərində otaqların tərkibi və minimal sahə ölçüləri qüvvədə olan müvafiq normativ sənədlərin tələblərinə və «Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərə dair qaydalar»a uyğun layihələndirməlidir.

5.29. İşçilərinin sayı 300 nəfərdən çox olan müəssisələrdə tibb məntəqələri nəzərdə tutulmalıdır.

Cədvəl 4

Adı	Göstərici
Bir nəfər üçün otaqların sahəsi, m²	
Bayır paltarları üçün qarderob otaqları, xüsusi geyimlərin* paylanma otaqları, isinmə və ya sərinlənmə yerləri	0,1
Xüsusi geyimlərin** saxlanması üçün anbarlar:	
- xüsusi geyimlərin adi tərkibi üçün	0,04
- xüsusi geyimlərin geniş tərkibi üçün	0,06
- böyük ölçülü xüsusi geyimlər üçün	0,08
Respirator otaqları	0,07
Xüsusi geyimlər və fərdi mühafizə vasitələrinin mərkəzləşdirilmiş anbar otaqları:	
- saxlanma üçün	0,06
- əyninə ölçmə və uyğunlaşdırma kabinələri daxil olmaqla, verilməsi üçün	0,02
Təmizlik işlərində istifadə edilən inventarın saxlanma yeri, ayaqyolunun yanında siqaret çəkmə yeri və ya istirahət üçün otaq olmaqla, növbətçi heyətin otağı	0,02
Ayaqqabı təmizlənmə, üz qırırma, saç qurutma yerləri	0,01
Xüsusi geyimin qurudulması, tozsuzlaşdırılması və ya zərərsizləşməsi üçün yerlər	0,15
Dəbilqələr və xüsusi ayaqqabılar daxil olmaqla xüsusi geyimin təmizlənmə yerləri	0,3
İki tərəfi açıq və açıq duş kabinələrinin önündə olan otaqlar	0,7
Kabinəli ayaqyollarının tamburları	0,4
Növbə ərzində avadanlıq vahidindən istifadə edənlərin sayı, nəfər	
Ayaqyollarının döşəmə çanaqları (unitazlar) və pissuarlar:	
- istehsalat binalarında	18 / 12
- inzibati binalarda	45 / 30
- iclas, müşavirə, qarderob, yeməcxana zallarının nəzdində	100 / 60
Ayaqyolu tamburlarında əlüzyuyanlar və elektrik əl quruducuları:	
- istehsalat binalarında	72 / 48
- inzibati binalarda	40 / 27
İstehsalat proseslərinin qruplarından asılı olaraq içməli su təchizatı qurğusu:	
- 2a, 2b	100
- 1a, 1b, 1c, 2c, 2ç, 3a, 3b, 4	200
Yarımduşlar	15
* Təmiz və çirkli xüsusi geyimlər üçün ayrı otaqlar nəzərdə tutulmalı.	

** 1c, 2c, 2ç, 3b istehsalat prosesləri qrupları üçün.

Qeyd:

1. *Özünəxidmət zamanı bayır paltarlarının qarderob otaqlarının sahəsini 25 % artırmaq lazımdır.*
2. *Xüsusi geyimlərin paylanması, qurudulması, tozsuzlaşdırılması və zərərsizləşdirilməsi otaqlarında əlavə olaraq sahəsi 0,1 m²/nəfər olan soyunub-geyinmə yerləri, bayır paltarları üçün qarderob otaqlarında və xüsusi geyimlərin saxlanma anbarları üçün sahəsi 0,03 m²/nəfər olan xüsusi geyimlərin təhvil verilməsi və alınması yerləri nəzərdə tutulmalıdır. 500 nəfərdən çox adam üçün nəzərdə tutulmuş respirator otaqlarında əlavə olaraq tənəffüs orqanlarının fərdi mühafizə cihazlarının yoxlanılması və yenidən yüklənməsi üçün sahəsi 0,05 m²/nəfər olan emalatxanalar nəzərdə tutulmalıdır.*
3. *Cədvəl 4-də göstərilən otaqların sahəsi 4 m²-dən, duş qabağı otaqların və tamburların sahəsi 2 m²-dən az olmamalıdır.*
4. *Surətdə kişilər üçün, məxrəcdə isə qadınlar üçün göstəricilər verilmişdir.*
5. *Xidmət edilənlərin sayı hesabi saydan az olduqda bir avadanlıq vahidi qəbul edilməlidir.*
6. *İşçilərin arasında kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər olduqda bir avadanlıq vahidinə düşən otaqların sahəsi: duş kabinələri nəzdində duş qabağı otaqlar - 1,0 m², kabinəli ayaqyolu nəzdində tamburlar - 0,6 m² qəbul edilməlidir.*

5.30. Tibb məntəqəsinin tərkibi və sahəsi cədvəl 5 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 5

Nö	Tibb məntəqəsinin otaqları	Sahəsi, m ²
1	Gözləmə zonası qeydiyyat sahəsi ilə (sanitar qovşaqla)	10 (+3)
2	Tibb bacısının kabinetini (dərman preparatlarının, alət və sarğı materiallarının saxlanması sahəsi ilə)	10 (+6)
3	Prosedur-sarğı otağı	12
4	Təsərrüfat ləvazimatının saxlanması otağı	4

5.31. Yerli səhiyyə orqanları ilə razılaşdırıldıqda müəssisələrdə tibb məntəqələrinin əvəzinə həkim məntəqələrini nəzərdə tutmaq lazımdır.

Həkim məntəqələrində otaqların tərkibi və sahəsi cədvəl 6 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 6

Nö	Həkim məntəqəsinin otaqları	Sahəsi, m ²
1	Qeydiyyat sahəli dəhliz (sanitar qovşaqla)	10 (+3)
2	Həkim otağı	14
3	Tibb bacısının otağı (dərman preparatları saxlanan yerlə)	10
4	Prosedur-sarğı otağı	12
5	Peyvənd kabinetini	8
6	Təcili doğuş qəbulu otağı*	24
7	Zahı qadınlar və yeni doğulanlar üçün palata*	zahı qadına 7 m ² ; yeni doğulana 3 m ²
8	Yuma və sterilizasiya otağı*	12
9	Klinik laboratoriya*	10
10	Heyətin ev və işçi geyimləri üçün qarderob	ikiqapılı şkafa 0,5 m ²
11	Təsərrüfat ləvazimatının saxlanması otağı (təmizləmə ləvazimatı ilə birgə)	4

*Layihə tapşırığında nəzərdə tutulduğu hallarda.

5.32. Tibb və ya həkim məntəqələrini birinci mərtəbədə yerləşdirmək lazımdır. Gözləmə yerinin – vestibüllərin, sarğı otaqlarının, qəbul kabinetlərinin və xəstələrin müvəqqəti olma otaqlarının qapılarının eni 1 m-dən az olmamalıdır.

5.33. Qadınların şəxsi gigiyenası üçün sahələri ayaqyolularında (cədvəl 5 və cədvəl 6-da nəzərdə tutulanlara əlavə olaraq) bir qurğuya 75 nəfər hesabı ilə yerləşdirmək lazımdır. Həmin sahələrdə soyunub-geyinmə yerləri və əlüzyuyan nəzərdə tutulmalıdır.

5.34. Buxarxanaların (saunaların) yerli həmkarlar şurası ilə razılaşdırılmış tapşırıqə müvafiq olaraq nəzərdə tutulmasına yol verilir.

5.35. Buxarxanada (saunada) sutkada 8 saatdan artıq işləməsinə yol verməyən avtomatik sistemlə təchiz olunmuş zavod istehsalı olan sobalar nəzərdə tutulmalıdır.

5.36. Tozun və ya qıcıqlandırıcı qazın yaranması ilə bağlı istehsalat prosesləri üçün inhalyasiya otaqları dövlət sanitariya-epidemioloji xidməti ilə razılaşdıraraq layihələndirilməlidir.

5.37. Fotarilər, təbii işıqlandırma olmayan otaqlarda və ya təbii işıqlandırma əmsalı 0,1 %-dən az olduqda, həmçinin yeraltı işlər aparılan müəssisələrdə nəzərdə tutulmalıdır.

Fotarilər, bir qayda olaraq, ev paltarları üçün olan qarderob otaqlarında yerləşdirilməlidir. Fotarilərin divarları və arakəsmələrinin divarlarının səthi, həmçinin kabinetlərin səthi açıq rəngli silikat boya ilə rənglənməlidir.

5.38. İstehsalat yerləri ultrabənövşəyi şüalanma ilə zənginləşdirilmiş süni işıqlandırma ilə təmin edildikdə, həmçinin fotosensibilizasiya təsiri göstərən kimyəvi maddələrin təsirinə məruz qalan işçilərin işlədiyi müəssisələrdə fotarilər tələb olunmur.

5.39. Əl vannaları vibrasiyanın əllərə ötürülməsi ilə bağlı istehsalat proseslərində nəzərdə tutulmalıdır.

5.40. Əl vannalarından istifadə edən işçilərin sayı növbədə 100 nəfər və daha çox olduqda əl vannalarını əlüzyuyulan otaqlarda və ya elektrik əl quruducuları ilə təchiz edilən ayrıca otaqlarda yerləşdirmək lazımdır; əl vannalarından istifadə edənlərin sayı az olduqda onların istehsalat sahələrində yerləşdirilməsinə yol verilir.

5.41. Əl vannaları üçün otağın sahəsi bir vannaya 1,5 m² hesabı ilə müəyyən edilməlidir, vannaların sayı isə növbədə işləyən üç nəfərə bir vanna hesabı ilə nəzərdə tutulmalıdır.

5.42. Ayaq vannaları (ayaqların hidromasaj qurğuları) ayaq üstə iş və ya ayaqların vibrasiyaya məruz qalması ilə bağlı istehsalat prosesləri olduqda nəzərdə tutulmalıdır. Ayaq vannaları əlüzyuyulan və ya qarderob otaqlarında hər 40 nəfərə sahəsi 1,5 m² olan bir qurğu hesabı ilə yerləşdirilməlidir.

5.43. İstirahət otaqları və yerləri, həmçinin psixoloji yüngülləşmə yerləri, bir qayda olaraq, ev paltarları üçün qarderob otaqlarının və tibb məntəqələrinin nəzdində yerləşdirilməlidir.

İş zonasında havanın yol verilən parametrlərində, istehsalat sahələrində 1 və 2-ci təhlükəlilik sinfinə aid maddələrlə təmas olmadıqda, istehsalat məqsədilə istifadə edilməyən sahələrdə istirahət üçün açıq tipli meydança yerlərinin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

5.44. Əsaslandırıldıqda istirahət və psixoloji yüngülləşmə yerlərində xüsusi tonus qaldırıcı içkilərin hazırlanması və paylanması üçün qurğular, həmçinin bədən tərbiyəsi ilə məşğul olmaq üçün yerlər nəzərdə tutula bilər.

5.45. İstirahət otaqlarında və yerlərində, həmçinin psixoloji yüngülləşmə otaqlarında səs təzyiqinin səviyyəsi 65 dB-dən artıq olmamalıdır.

5.46. Tibb və sağlamlıq otaqlarında 1 nəfər üçün nəzərdə tutulan sahə cədvəl 7 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7

Adı	1 nəfər üçün sahə, m ²
-----	-----------------------------------

Buxarxana (sauna)	0,7
İnhalyasiya otağı	1,8
Fotari otağı	1,5
İstirahət üçün otaq (yer): - psixoloji yüngülləşmə, bədən tərbiyəsi məşğələləri, fito-prosedurlar üçün	0,9

İctimai iaşə obyektləri

5.47. İctimai iaşə obyektləri, yaşayış məntəqələrində yerləşdirilən müəssisələr qruplarının istifadə etmə imkanlarını və əhaliyə xidmət göstərilməsinin təşkil edilməsini nəzərə almaqla ictimai iaşə obyektlərinin layihələndirilməsinə dair normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq ümumi obyektlər kimi layihələndirilməlidir.

5.48. İstehsalat müəssisələri layihələndirilərkən, onların tərkibində müəssisənin bütün işçilərinin ümumi, diyetik, xüsusi tapşırıqlar üzrə isə müalicəvi-profilaktik qida ilə təmin edilməsinə hesablanmış yeməxanalar nəzərdə tutulmalıdır.

Növbədə işləyənlərin sayı 200 nəfərdən çox olduqda, bir qayda olaraq, yarımfabrikatlarla işləyən yeməxanalar, işləyənlərin sayı 200 nəfərə qədər olduqda isə hazır yeməklərin paylanması təşkil edən yeməxanalar nəzərdə tutulmalıdır.

5.49. Bayır paltarında gələnlərə xidmət edilən yeməxanalarda yerlərinin sayı gələnlərin sayının 120 %-ə bərabər olan bayır paltarları üçün qarderob otağı olan vestibül nəzərdə tutulmalıdır.

5.50. Yeməxanada yerlərin sayını növbədə və ya ən çox işçi olan növbədə hər dörd işçi üçün bir yer hesabı ilə qəbul etmək lazımdır.

Texnoloji proseslərin və müəssisədə əməyin təşkilinin tələblərindən asılı olaraq yeməxanalarda yerlərin sayının dəyişdirilməsinə yol verilir.

5.51. Ən çoxsaylı növbədə işləyənlərin sayı 30 nəfərə qədər olduqda yemək qəbulu otağı nəzərdə tutulmalıdır.

5.52. Qida qəbulu üçün otağın sahəsi 12 m²-dən az olmamaqla, hər gələnlər üçün 1 m² hesabı ilə və kreslo-arabadan istifadə edilən əlil üçün isə 1,65 m²-dən az olmamaqla müəyyən edilməlidir. Qida qəbulu üçün otaq əlüzüyan, stasionar su qaynadıcı, elektrik pilyatəsi və soyuducu ilə təchiz edilməlidir. Növbədə işləyənlərin sayı 10 nəfərə qədər olduqda, qida qəbulu otağı əvəzinə qarderob otağında qida qəbulu üçün masa qoymaqla, əlavə olaraq 6 m² yer nəzərdə tutulmalıdır.

6. İnzibati binalar

6.1. İnzibati binalarda idarəetmə xidmətləri, konstruktor büroları, innovasiyalı konfrans-sistemləri, texniki-məlumat xidmətləri, əməyin mühafizəsi kabinetləri və tədris məşğələləri otaqları yerləşdirilə bilər.

İdarəetmə xidmətləri və konstruktor büroları

6.2. İdarəetmə xidmətləri və konstruktor bürolarının sahələri bir idarəetmə işçisi üçün 4 m² hesabı ilə, konstruktor bürosunun bir işçisinə isə 6 m², işləyən əlillər üçün, həmçinin kreslo-arabadan istifadə edilənlər üçün müvafiq olaraq 5,65 və 7,65 m² qəbul edilməlidir.

İş yerlərini elektron avadanlıqlarla təchiz etdikdə və iş otaqlarında kollektiv istifadə qurğularını yerləşdirdikdə, otaqların sahələrinin istismar tələblərinin texniki şərtlərinə müvafiq olaraq artırılmasına yol verilir.

6.3. Rəhbər işçilərin kabinetlərinin sahəsi, iş otaqlarının ümumi sahəsinin 15 %-ə qədərini təşkil edə bilər.

6.4. Müəssisə rəhbərlərinin və onların müavinlərinin kabinetlərinin nəzdində qəbul və danışmaq otaqları nəzərdə tutulmalıdır. İki kabinet üçün bir qəbul otağının yerləşdirilməsinə yol verilir. Qəbul otaqlarının sahəsi 9 m²-dən az olmamalıdır.

6.5. Ümumzavod idarəetmə binalarında texniki-mühəndis işçilərinin sayı 300 nəfər və daha çox olduğu halda birləşdirilmiş, işçilərin 30 %-ə hesablanmış müşavirə zalları və bir yerə 4,5 m² hesabı ilə selektor müşavirələrinin keçirilməsi mümkün olan danışıq otaqları nəzərdə tutulmalıdır.

6.6. İdarənin müşavirə zallarının sahəsi zalda bir yer üçün 0,9 m² hesabı ilə qəbul edilməlidir. Müşavirə zallarının nəzdində bir yer üçün 0,3 m² hesabı ilə kuluarların nəzərdə tutulmasına yol verilir. Müşavirə zalının nəzdindəki kuluarların sahəsinə müşavirə zalına bitişik dəhliz sahəsi də daxil edilməlidir.

İşçilərin sırasında kreslo-arabalardan istifadə edən əlillər olduğu halda, müşavirə zallarında onlar üçün yerlər bir yerə 1,65 m² hesabı ilə nəzərdə tutulmalıdır.

6.7. Müşavirə zallarının və danışıq otaqlarının nəzdində 30 m-ə qədər məsafədə ayaqyolular nəzərdə tutulmalıdır.

6.8. Texniki-mühəndis işçilərinin sayı 300 nəfərə qədər olan müəssisələrdə müşavirələrin keçirilməsi üçün rəhbərlərdən birinin kabinetinin sahəsinin, bir yer üçün 0,8 m² hesabı ilə artırılmasına yol verilir. Kabinetin sahəsi layihə tapşırığı ilə müəyyən edilməlidir.

Texniki-məlumat xidmətləri

6.9. Texniki kitabxananın otaqlarının tərkibi və sahəsi cədvəl 8 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 8

Otaq	Ölçü vahidi	Ölçü vahidinə düşən sahə, m ²
Oxu zalı	1 yer	2,7
Kitablar, audio-video informasiya saxlanılan yer	1000 saxlanma vahidi	2,5
Xidməti otaq	1 iş yeri	4
Kitabların, audio-video informasiyanın qəbulu və verilməsi masası	1 iş yeri	5
Kataloq və yeni daxilolmalar üçün nümayiş yeri	1000 saxlanma vahidi	0,6

6.10. Sahəsi 90 m²-dən çox olmayan texniki kitabxanaları bir otaqda yerləşdirmək lazımdır.

6.11. Arxiv otaqlarının tərkibi və sahəsi cədvəl 9 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 9

Otaq	1 yer üçün sahə, m ²
Oxu zalı	2,7
İş otağı	4
<i>Qeyd. Sənədlərin saxlanma yerinin sahəsi layihə tapşırığında müəyyən edilir.</i>	

6.12. Sahəsi 54 m²-dən çox olmayan arxivləri bir otaqda yerləşdirmək lazımdır.

6.13. İstehsalat-dispetçer bürosu otaqlarının sahəsinin bir iş yeri üçün 4,5 m² hesabı ilə qəbul etmək lazımdır.

6.14. Teleaparaturanın, serverlərin, telefon stansiyalarının sahəsi layihə tapşırığı ilə müəyyən edilməlidir.

6.15. Operativ əlaqə (KPOCC, aparat otaqları), siqnalizasiya məntəqələri və avtomatik qurğular üçün otaqlar sifarişçinin texniki tapşırığı ilə müəyyən edilir.

6.16. İri qabaritli avadanlığın yerləşdiyi aparat otaqlarında eni 1400 mm-dən az olmayan qapılar olmalıdır.

Əməyin mühafizəsi kabinetləri

6.17. Əməyin mühafizəsi kabinetlərinin sahəsi müəssisədə işləyənlərin sayından (nəfər) asılı olaraq aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

- 24 m² - işləyənlərin sayı 1000-ə qədər olduqda;
- 48 m² - işləyənlərin sayı 1000-dən 3000-ə qədər olduqda;
- 72 m² - işləyənlərin sayı 3000-dən 5000-ə qədər olduqda;
- 100 m² - işləyənlərin sayı 5000-dən 10000-ə qədər olduqda;
- 150 m² - işləyənlərin sayı 10000-dən 20000-ə qədər olduqda;
- 200 m² - işləyənlərin sayı 20000-dən artıq olduqda.

Qeyd. Mobil binalar üçün əməyin mühafizəsi kabinetlərinin sahəsinin 0,5 azaltma əmsalı ilə nəzərdə tutulmasına yol verilir.

İctimai təşkilatların otaqları

6.18. İctimai təşkilatların otaqlarının tərkibi və sahəsi cədvəl 10 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 10

Otaq	Müəssisədə işləyənlərin sayına (nəfər) görə sahə, m ²				
	100-dən 300-ə qədər	300-dən 500-ə qədər	500-dən 1000-ə qədər	1000-dən 1500-ə qədər	1500-dən artıq
Həmkarlar təşkilatı	12	18	36	54	60
Gənclər təşkilatı	12	12	18	18	24
Metodik kabineti	-	-	-	12	18

6.19. Müəssisələrdə işləyənlərin sayı 100 nəfərə qədər olduqda, ictimai təşkilatlar üçün sahəsi 12 m² olan bir otaq nəzərdə tutulmalıdır.

6.20. Sexlərdə ictimai təşkilatları üçün otaqların sahəsi cədvəl 11 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 11

Otaq	Sexdə işləyənlərin sayına (nəfər) görə sahə, m ²				
	100-dən 300-ə qədər	300-dən 500-ə qədər	500-dən 1000-ə qədər	1000-dən 1500-ə qədər	1500-dən artıq
Həmkarlar təşkilatı	12	18	36	54	60
Gənclər təşkilatı	12	12	18	18	24

6.21. Mobil binalar üçün ümumzavod və sex ictimai təşkilatlarının otaqlarının sahəsinin 0,5 azaltma əmsalı ilə qəbul edilməsinə yol verilir.

6.22. Müəssisələrdə işləyənlərin sayı 1000 nəfər və daha çox olduqda idman təşkilatlarına rəhbərlik üzrə sahəsi 24 m² olan metodik kabinetin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

6.23. Müəssisələrdə, sahəsi cədvəl 12-də göstərilən otaqların sahəsinə daxil olan həmkarlar təşkilatının kabineti nəzərdə tutulmalıdır.

Cədvəl 12

Otaq	Müəssisədə işləyənlərin sayına (nəfər) görə sahə, m ²				
	100-dən 500-ə qədər	500-dən 1000-ə qədər	1000-dən 2000-ə qədər	2000-dən 4000-ə qədər	4000-dən artıq
Oxu zalı	24	36	48	60	72
Kitablar, audio-video informasiya saxlanılan yer	-	-	-	12	18
Müdirin və məsləhətçinin kabineti	-	-	-	-	24

Tədris məşğələləri üçün otaqlar

6.24. Tədris məşğələləri üçün otaqların tərkibi və sahəsi layihə tapşırığı ilə təyin edilir.

7. İsitmə, ventilyasiya, havanın kondisiyalaşdırılması və elektrik təchizatı

7.1. İsitmə, ventilyasiya və havanın kondisiyalaşdırılması СНиП 2.04.05-ə uyğun olaraq layihələndirilməlidir. Binaların elektrik qurğularının layihələndirilməsi və quraşdırılması ПУЭ, BCH 59, СНиП 3.05.06-in tələblərinə uyğun olaraq aparılmalıdır.

7.2. İlin soyuq dövründə otaqlardakı havanın hesabi temperaturunun və havadəyişmə mislininin cədvəl 13 üzrə qəbul edilməsi tövsiyə edilir.

7.3. İlin soyuq dövründə isidilmiş hava axının otaqların yuxarı zonasına və lazım olduqda (havadəyişməsi sorulma üzrə təyin edilmiş otaqlardan sorulan hava həcmının əvəz olunması üçün) dəhlizə vurulması nəzərdə tutulmalıdır.

7.4. Duş otaqlarından kənarlaşdırılan havanın əvəz olunması üçün havanın qarderob otaqlarına vurulması nəzərdə tutulmalıdır.

Duş otaqlarını, duş qabağı otaqları və qarderob otaqlarını ayıran divar və arakəsmələrin yuxarı hissəsində jalüzlü şəbəkələrinin quraşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

7.5. Ümumi sahəsi 108 m²-dən çox olmayan və ikidən artıq ayaqyolunun yerləşdirilmədiyi binalarda, ilin soyuq dövründə pəncərələr vasitəsi ilə təbii hava axının daxil olmasına yol verilir.

7.6. İlin isti dövründə açılan pəncərələr vasitəsi ilə havanın otaqlara təbii axınla daxil olması nəzərdə tutulmalıdır. Xarici havanın mexaniki sistemlər vasitəsilə vurulması pəncərəsi olmayan otaqlar üçün, həmçinin havanın təmizlənməsi zərurəti olduğu halda nəzərdə tutulmalıdır.

Cədvəl 13

Otaqlar	İlin soyuq dövründə temperatur, °C	1 saatda havadəyişmənin misli və ya həcmi, m ³ /saat	
		vurucu	sorucu
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1. Vestibüllər	16	2	-
2. İsidilən keçidlər	İsidilən keçidlərlə birləşdirilən otaqların hesabi temperaturundan 6°C-dən az olmayaraq	-	-
3. Bayır paltarları üçün qarderob otaqları	16	-	1
4. İşçilərin qismən soyunub-geyilmə yeri ilə bütün növ paltarların birgə saxlanması üçün qarderob otaqları	18	Duş otaqlarından sorulan havanın kompensasiyası hesabı ilə (lakin 1 saatda havadəyişmənin misli birdən az olmamalıdır)	
5. Duş otaqlarının nəzdindəki (duş qabağı otaq) qarderob otağı, həmçinin işçilərin tam soyunub geyinməsi üçün:			
a) xüsusi geyim üçün qarderob otaqları	23	5	5
b) ev paltarları (bayır və ev) üçün qarderob otaqları	23	Duş otaqlarından sorulan havanın kompensasiyası hesabı ilə (lakin 1 saatda havadəyişmənin misli birdən az olmamalıdır)	
6. Duş otaqları	25	-	1 duşa 75 m ³ /saat
7. Ayaqyolular	16	-	1 unitaza 50 m ³ /saat və 1 pissuara

			25 m ³ /saat
8. Ayaqyoluların nəzdindəki əlüzyuyan otaqları	16	-	1
9. Siqaret çəkilən otaqlar	16	-	10
10. İstirahət, isinmə və ya sərinlənmə otaqları	22	2 (lakin 1 nəfər üçün 30 m ³ /saat-dan az olmayaraq)	3
11. Qadınların şəxsi gigiyenası üçün otaqlar	23	2	2
12. Xüsusi geyimin təmiri üçün otaqlar	16	2	3
13. Ayaqqabı təmiri üçün otaqlar	16	2	3
14. Konstruktor büroları, idarəetmə və ictimai təşkilatları otaqlarının sahəsi, m ² :			
a) 36 m ² -dən çox olmayan	18	1,5	-
b) 36 m ² -dən çox olan	18	Hesablama üzrə	
15. Xüsusi geyimlərin qurudulma yerləri	Texnoloji tələblərə görə 16-33°C həddində	Hesablama üzrə	
16. Xüsusi geyimlərin tozsuzlaşdırılması	16	Hesablama üzrə	
<i>Qeyd. İlin isti dövründə havanın hesabi temperaturu və otaqlardakı rütubət normalaşdırılmır, 10-13 və 14b bəndlərində göstərilənlərdən başqa, bu halda hesabi temperatur CHuPI 2.04.05-in göstərişlərinə müvafiq qəbul edilməli, havadəyişmə isə hesablama ilə müəyyən edilməlidir.</i>			

7.7. İlin isti dövründə xarici havanın hesabi temperaturu 25°C-dən (A parametri) artıq olan rayonlarda insanların daimi olduğu otaqlarda havanın hərəkət sürətinin 0,3-0,5 m/s-ə qədər artırılması üçün tavan ventilyatorların quraşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

7.8. Havanın xaric edilməsi, bir qayda olaraq, bilavasitə otaqlardan təbii və ya mexaniki sistemlərlə nəzərdə tutulmalıdır. Duş otaqlarında və ayaqyolularında üç və daha çox sanitariya cihazı olduqda təbii havadəyişmə sistemlərindən istifadə edilməsi tövsiyə olunmur.

7.9. Havanın qarderob otaqlarından xaric edilməsi duş otaqlarından keçirilməklə yerinə yetirilməlidir. Qarderob otağının havadəyişməsi duş otağının havadəyişməsindən artıq olduğu hallarda, havanın xaric edilməsi duş otağından (onun üçün təyin edilmiş hava həcmində) yerinə yetirilməli, qalan hava həcmnin isə bilavasitə qarderob otağından xaric edilməsi tövsiyə edilir.

7.10. Tibb və həkim məntəqələri, duş otaqları və ayaqyolular üçün sorucu ventilyasiyanın ayrı-ayrı sistemlərinin nəzərdə tutulması tövsiyə edilir. Cədvəl 13-ün 4, 5a bəndləri üzrə qarderob otaqlarının nəzdindəki duş otaqları və ayaqyolular üçün birgə sorucu ventilyasiyanın quraşdırılmasına yol verilir.

7.11. Cədvəl 13-ün 4, 5 bəndləri üzrə bir növbədə işləyənlərin sayı 5 nəfər və daha az olduqda, xarici havanın pəncərələr vasitəsi ilə təbii axınına nəzərə almaqla, qarderob otaqlarında soyuq dövrdə havadəyişmənin bir mislinin qəbul edilməsinə yol verilir.

Əsaslandırıldıqda hər bir şkaftan 10 m³/saat həcmində havanın kənarlaşdırılması üçün təbii sorucu ventilyasiya ilə təchiz olunmuş qarderob otaqlarında xüsusi geyimlərin qeyri-iş vaxtı qurudulması üçün şkafların quraşdırılmasının nəzərdə tutulmasına yol verilir.

7.12. Camaşırxana, kimyəvi təmizləmə, yeməcxana (qida qəbulu otaqları – yeməcxanalar üçün normalar üzrə), tibb məntəqələri, radio qovşaqları, telefon stansiyaları, kitabxanalar, arxivlər, kinoaparət otaqları, studiyalar, ticarət və məişət xidməti sahələri, iclas, müşavirə və konfrans zallarında havanın hesabi temperaturu və havadəyişməsi müvafiq binaların layihələndirilməsi üçün olan normalara uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Mündəricat

1	Tətbiq sahəsi.....	1
2	Normativ istinadlar.....	1
3	Ümumi müddəalar.....	2
4	Həcm-planlaşdırma və konstruktiv həllər müddəalar.....	3
5	Məişət binaları.....	5
	Sanitar-məişət otaqları.....	6
	Tibb və sağlamlıq obyektləri.....	10
	İctimai iaşə obyektləri.....	13
6	İnzibati binalar.....	13
	İdarəetmə xidmətləri və konstruktor büroları.....	13
	Texniki-məlumat xidmətləri	14
	Əməyin mühafizəsi kabinetləri.....	15
	İctimai təşkilatların otaqları.....	15
	Tədris məşğələləri üçün otaqlar.....	16
7	İsitmə, ventilyasiya, havanın kondisiyalaşdırılması və elektrik təchizatı.....	16